

İLETİŞİM VE HUKUK

Av. Barış GÜNAYDIN

GİRİŞ

İnsanların türlü sosyal gruplar içersinde yer alması birbirleri ile sürekli ilişkilere zorlar. Bu ilişkiler ise ancak iletişimle sağlanabilir. Her insan bilgi, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve göreneklerden ve bir toplumun üyesi olarak elde ettiği bir çok yetenekten oluşan bir kültüre sahiptir. Toplumun bireyleri bu kültürü sosyalleşme yolu ile kazanır.¹

İletişim(Communacation) Latince bir kelime olan communis yani ortak anlamına gelmektedir. Gerçekten haberleşen kişiler veya gruplar bu yolla aynı bilgileri, aynı düşünceyi, aynı tutumu yani aynı yaşamı paylaşmayı istemektedirler.²

İletişimin net bir tanımının yapılamaması ile birlikte şöyle bir tanım vermek mümkün olmaktadır. "İletişim, bilgi ve düşünce ve tutumların ortak semboller sistemi aracılığıyla kişiler veya gruplar arasında değiş tokuş edildiği bir süreçtir."

İletişimi türlü açılardan, değişik tasniflere ayırmak mümkündür. Yüz yüze olan ve olmayan iletişim, yazılı ya da sözlü iletişim,bireylerarası iletişim ve kitle iletişim bu ayırmalardan başlıcalarıdır.

İnsanın olduğu yerde iletişim kaçınılmazdır. Bu cümleyi şöyle kurmak da yanlış olmaz, nerede toplum varsa orada hukuk vardır. İletişim ve hukuk sosyal bilimlerin farklı disiplinler olsa da kesiştiği çok ortak nokta vardır.

¹ Dönmezer Sulhi, Sosyoloji, 1982, Ankara

² Oskay Ünsal, Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş, 1969, Ankara

Her sosyal ilişkinin sonucunda bir hukuksal durum ortaya çıkacağından İletişim Hukuku kavramı olarak hazırladığımız bu sunuşta, İletişim Hukuku üst başladığında önemli bulduğumuz meseleleri yasal düzenlemelere değinerek belli bir sıra içinde açıklamayı uygun bulduk.

Kitle iletişimi dediğimizde, kitle iletişim araçları ile adı verilen basın, radyo-televizyon, sinema filmleri, internet gibi her türlü yayınları kapsayan bir kavramı algılıyoruz.

Kitle iletişim araçlarının önemini ise şu başlıklarda sıralamak mümkün:

- 1-Kamuoyunun oluşması ve düzenlenmesi yönünden önemi
- 2-Devletlerarası ilişkiler yönünden önemi
- 3-Halkın eğlence gereksinimi karşılama yönünden önemi³

KİTLE İLETİŞİM HUKUKUNUN ÖZELLİĞİ VE NİTELİĞİ

Kitle İletişim araçlarının her birinin kendine özgü bazı özelliklerinin bulunması ve kitle iletişimine ilişkin hukuki sorunlardan bir kısmının diğer hukuk dallarının kapsamına girmesi, kitle iletişiminin tüm olarak aynı kanunda düzenlenmesine engeldir. Basın, radyo televizyon kanunları gibi pozitif hukuk kaynaklarının yanı sıra, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Ceza Hukuku, Ceza Muhakemesi Hukuku, Borçlar Hukuku, Fikri Hukuk, İş Hukuku gibi hukuk kaynaklarında kendi açılarından kitle iletişimde uygulanma alanı bulur." Ancak şu hususa değinmek gerekir ki, diğer hukuk dallarının hükümlerinin kitle iletişimde uygulanmasında, haberleşme özgürlüğünün gereklerine uygun bir yorum biçimine göre hareket etmek zorunludur.⁴

İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Yüzyılımızda insan hakları kavramında yaşanan köklü değişimlerle basın yoluyla düşünce açıklama hakkının niteliği ve ifade özgürlüğünün işlevi değişmiştir. Yönetimler anayasal ve yasal düzenlemelerle "bilgilenme hakkı" için güvenceli iletişim ve düşünce açıklama düzeni oluşturmayı görev kabul etmelidirler. Özgür haber dolaşımının varlığı demokratik siyasal düzenin temel ölçütüdür.

³ İçel Kayıhan, Kitle İletişim Hukuku, İstanbul, 2001

⁴ Dönmezer Sulhi, Basın ve Hukuku, İstanbul 1957

Düşünce açıklama ve ifade özgürlüğü hakkı, "halkın bilgilenme, gerçekleri öğrenme hakkının" gerçekleştirilmesini sağlayan vazgeçilmez bir değerdir. Demokrasi için "özgür, doğru, yaygın bilgi ve haber dolaşımını" öngören yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gerekir. Halkın bilgilenme hakkının sınırlandırılması kabul edilemez. Bilgilenme "hak" olduğuna göre bu hakka işlerlik sağlayan kitle iletişim araçlarının "doğru ve yaygın haber dolaşımını" sağlamak özgürlüğü de engellenmemeli ve sınırlandırılmamalıdır. Özgür haber dolaşımını engelleyen, sınırlandıran yasal düzenleme yapılmamalıdır.

Gazeteciler; haberi engellenmeden araştırma, güvenli ve etkili bir biçimde iletme hakkına sahiptir. Bu hak gazeteciler için bir yandan habere/bilgiye ulaşma, elde etme kamuya yayma ve anlatım özgürlüğü, öte yandan da kamuya, her yurttaşa ait olan günümüzde gazetecilerin özgürlüğüne bağlanmış, her farklı görüşü öğrenme ve gerçeklerden haberdar olma, bilgi edinme hakkının güvenli bir biçimde elde edilmesi sorunudur. Haberi, bilgiyi arama ve elde ederek yorumlama ve görüşleri anlatabilme hakkı herkes tarafından kullanılabilir. En geniş anlamında basın özgürlüğü, bir insan hakkı olarak kabul edilen her yurttaşın anlatım özgürlüğünün ortak biçimde genişletilmesi anlamına gelir. Fakat gazeteciler görevlerini etkili biçimde yapabilmek için, öncelikli olarak bu haklardan yararlanmalıdırlar. Bu iki hak, gazetecilerin hiç kimsenin müdahalesi olmadan ve tam bir güven içinde bilgiye ulaşma, haber, enformasyon ve düşünce toplama ve iletmedeki rollerinin nesnel bir şekilde uygulanma hakkına geniş ölçüde bağlıdır. Basın özgürlüğünün yoksunluğu öteki özgürlükleri kısıtlar.

Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Yönetimler "sansür" niteliğindeki tüm yasal düzenleme isteklerinden vazgeçmelidir.

Gazeteci, tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma ve kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme, araştırma hakkına sahiptir. Gazetecinin karşısına çıkarılacak gizlilik ve sır gibi engeller, kamusal işlerde yasaya, özel işlerde açık ve ikna edici gerekçelere dayandırılmalıdır.

19 Basın dördüncü kuvvet olarak tanımlanmaktadır. Halkın olup bitenler hakkında tam ve doğru biçimde bilgilendirilmesi hükümetler, kurumlar, örgütler ve her düzeydeki yetkililerin halka karşı ve halk tarafından denetlenmesini sağlayan bir araçtır

ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER /BİLDİRGELER

Konumuzu ilgilendiren uluslararası nitelik taşıyan bildirgenin başında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve uluslararası sözleşmeler bakımından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gelmektedir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 8, 9, 10 ncu maddeleri dikkate alınmalıdır.

10 Aralık 1948'de Paris'te ilan edilen "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi"

19. maddede "Düşünce ve İfade Özgürlüğünü" şu şekilde düzenliyordu : "Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, karışmasız görüş edinme ve hangi yoldan ve hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir"

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan " İnsan Haklarının Ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına Dair Sözleşme " 03.09.1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ;10 Mart 1954 tarihinde Türkiye tarafından onaylanmıştır. (10.03.1954 gün ve 6366 sayılı "İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve buna bağlı Ek Protokolün tasdiki hakkında kanun : Resmi Gazete 19.3.1954 -8662 ; Düstur,Cilt 35 s.1567) Kanunun Resmi Gazetede yayınlanmasından sonra "onay belgesi" 18 Mayıs 1954 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne depo edilmekle Sözleşme Türkiye bakımından hüküm doğurmaya başlamıştır. Anayasanın 90. maddesine göre usulüne göre yürürlüğe konulmuş olan AIHS'Sİ kanun hükmündedir ve iç hukuk mevzuatımızın bir parçasıdır.

Ülkemizde kanun hükmünde olan ve "iç hukuk normu" haline gelerek uygulanması gereken AIHS'nin 10.maddesinde "İfade Özgürlüğü" aşağıdaki gibi düzenlenmiştir : "Herkes ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlara bakılmaksızın, bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve

bunları ulaştırma özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletin radyo yayıncılığını, televizyon ve sinema işletmeciliğini izne bağlamasına engel değildir.

Bu özgürlükleri kullanırken ödev ve sorumluluk içinde hareket edilmesi gerektiğinden, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü veya kamu güvenliği, suçun veya düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının şeref ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi, yargılama organının otorite ve tarafsızlığının korunması amacıyla, demokratik bir toplumda gerekli bulunan ve hukukun öngördüğü formalitelere, şartlara, yasaklara ve yaptırımlara tabi tutulabilir."

15.03.1989 tarihli Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Türkiye tarafından 3915 sayılı "Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun"un 4.11.1993 tarihinde kabul edilmesinden sonra, onama yasası 7.11.1993 gün ve 21751 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin Önsözünde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesine atıf yapılarak :

"İfade ve haberleşme özgürlüğünün, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na dair sözleşmenin 10. maddesinde belirtildiği gibi, demokratik toplumun temel ilkelerinden birini ve toplumun ilerlemesi, kişinin gelişmesi için temel koşullardan birini oluşturduğunu dikkate alarak,

Yayıncılık politikası için vazgeçilmez bir temel oluşturan, özgür bilgi ve düşünce akışı ile yayıncılığın bağımsızlığı ilkelerine bağlılıklarını teyit ederek,

Tüm demokratik gruplar ve siyasi partiler arasında çoğulculuğun ve fırsat eşitliğinin korunması koşuluyla, kültürün gelişmesi ve özgürce kanaat oluşumunda yayıncılığın önemini vurgulayarak,

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki sürekli gelişimin, ülke sınırlarına bakılmaksızın, ifade özgürlüğünün ve kaynağı ne olursa olsun bilgi ve düşünceleri ifade etmek, aramak, almak ve paylaşmak hakkının daha ileri götürülmesine hizmet etmesi gereğine inanarak" denilmiştir.

Artık Basın özgürlüğü kavramını terk edilip, iletişim özgürlüğü kavramının kullanılmasını Prof. Dr. Çetin Özek Açıklamalı Basın Kanunu

ve İlgili Mevzuat"ın önsözünde açıklıyor : " Halbuki bu özgürlük (basın özgürlüğü), bir veya birkaç gazetecinin kendi fikir ve düşüncelerini açıklamak, belirli olayları halka duyurup duyurmamak veya bu duyuru biçimini seçmek özgürlüğü değildir: bu özgürlük okuyucunun, yani halkın olayları zamanında öğrenmek, bu olaylar hakkında değişik hatta zıt fikir ve düşüncelerle temasa geçmek ve bunun sonucunda da kendi fikir ve düşüncelerini oluşturmak için tanınmış ve korunmuştur. Diğer bir deyimle "ferdi-bireysel" değil "genel-kamusal" bir özgürlük söz konusudur."⁵

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN NİTELİĞİ VE KAPSAMI

AİHS'nin 10. maddenin birinci paragrafında açıklandığı gibi herkes anlatım özgürlüğüne ve görüşlerini açıklama özgürlüğüne sahiptir. Sözleşme bu özgürlükleri, insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygıyı sağlamak için kabul etmiştir. Güvence altına alınan bu hak ve özgürlük aslında demokratik bir ülkede demokrasinin başta gelen yaşamsal bir öğesidir. Bu yaşamsal güvencenin gereği olarak her ülke halkı ve insanlar ülke sınırlarına bakılmaksızın ve karışılmaksızın haber, enformasyon ve düşünce elde etme hakkına sahiptir. Bu hak demokratik sürecin ayrılmaz bir parçasıdır.

O halde sözleşmenin 10. maddesi ile herkesin "ifade / anlatım özgürlüğü" hakkı olduğu kabul edilmiştir. Bu hak ile birlikte ayrıca herkesin;

- a)- Haber, bilgi, enformasyon ve düşünceleri alma hakkı.
- b)- Haber, bilgi, enformasyon ve düşünceleri iletme / yayma hakkı güvence altına alınmıştır.

İfade özgürlüğü, temel insan hakkı olarak kabul edilmekte ve "**İletişim özgürlüğü**" "**Bilgi edinme hak ve özgürlüğü**" "**halkın gerçekleri öğrenme hakkı**" gibi kavramlar, Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen "ifade özgürlüğü"nün sonucu olarak kullanılmaktadır.

Sözleşmenin 10. maddesinin 1. paragrafıyla, ifade özgürlüğü; demokratik toplumu oluşturan en temel özgürlüklerden biri olarak kabul edilmiştir. Demokrasinin işletilebilmesi ancak düşüncelerin serbestçe ifade edilebildiği bir ortamda mümkündür. Düşünce ve duyguların özgürce

⁵ Özek Çetin, Açıklamalı Basın Kanunu ve İlgili Mevzuat ,İstanbul, 1991

yazıyla veya sözle ifade edilebilmesi ve bunların elde edilerek başkalarına ulaştırılabilmesi, bireyin ve toplumun gelişmesi bakımından vazgeçilmez bir kuraldır. İfade özgürlüğü, hakkın "çekirdek özüdür". Bu özgürlük ve hakka; kamu otoritelerinin müdahalesi kabul edilmemiştir. Çekirdek öz içinde "**haber veya fikir almak**" hakkı da sayılmıştır. Elde edilen fikir, bilgi veya haberin "**ulaştırılması**" da "**ulusal sınırlara**" bakılmaksızın 10. madde ile korunmaktadır. "İfade özgürlüğü"; devletin radyo, TV ve sinema işletmeciliğini "izin sistemine" bağlamasına engel oluşturmamaktadır

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASINDAKİ SINIRLAR

İfade özgürlüğünün ne zaman, nasıl ve hangi koşullarda sınırlandırılabileceği veya bir başka deyişle bu özgürlüğün kullanılmasının koşullarının neler olduğu 10. maddenin ikinci bölümünde gösterilmiştir.

Öncelikle ifade özgürlüğünün çerçevesi çizilirken 10.maddenin ikinci paragrafında yer alan aşağıdaki ölçütler önemlidir:

Bu özgürlüklerin kullanılması, ödevler ve sorumluluklar ile yürütülür.

Bu özgürlüklerin kullanılmasının sınırı söz konusudur.

Başka deyişle, kamusal makamlar, bu özgürlüklerin kullanılmasına müdahalede bulunabilirler.⁶

İkinci paragrafta sıralanan "sınırlama"lar ise şöyle gösterilmiştir :

- **ulusal güvenlik,**
- **ülke bütünlüğü,**
- **kamu emniyeti,**
- **suç işlenmesi veya düzensizliğin önlenmesi,**
- **genel sağlığın korunması,**
- **genel ahlakın korunması,**

⁶ **Kitle İletişim Özgürlüğü** . Prof.Dr.Semih Gemalmaz. Şubat 1999 İst. Barosu Baro Gündemi Eki. Sayfa 59

- gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi,
- başkalarının şöhret ve haklarının korunması,
- yargı organlarının otorite ve tarafsızlığının sağlanması

Kamu otoriteleri ikinci paragrafta sayılan 9 ayrı ölçüt bakımından ifade özgürlüğüne müdahalede bulunma hakkına sahiptir. Görüldüğü gibi Sözleşmenin 10. maddesinin ikinci paragrafında sınırlama ölçüleri teker teker sayılmıştır.

Ancak maddenin 2. paragrafı kamu otoritelerinin veya devletin hangi durumlarda ifade özgürlüğüne müdahale edebileceğini özellikle göstermiştir. İfade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasıyla hakkında yapılan herhangi bir şikayet karşısında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine savunma vermek zorunda olan devlet; "**müdahalesinde**" haklı olduğunu kanıtlamak yükümlülüğündedir. AİHM ifade özgürlüğünün ihlali iddiaları karşısında ikinci paragraftaki sınırlama ölçütlerine uygun müdahale olup olmadığını saptamak için sınırlama ölçütlerini aşağıdaki sıkı testlerden geçirmektedir.

"Sınırlama" veya "müdahale" için "yasa" olmalıdır.

Sınırlamanın meşru bir amacı bulunmalıdır.

Sınırlama demokratik bir toplum için gerekli olmalıdır.

Yasallık ilkesine uygun olarak getirilen "ceza" izlenen meşru amaçla orantılı olmalıdır.

İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında uygulanması en güç ama davaların sonucunu kararlaştırmada belki en büyük rolü oynayan ölçüt "**sınırlamanın demokratik toplum düzeni için gerekli olması**" ölçütüdür.

TÜRKİYEDE İLETİŞİM HUKUKU İLE İLGİLİ REJİMLER

Konuyu böyle bir başlıkta ele almamızın nedeni, kitle iletişim araçlarının kendilerine özgü yapısı gereği, ortaya çıkan farklılaşmaya ilişkin olarak da farklı yasalarda ele alınmalarıdır.

a)Basın Rejimi:

Kitle iletişim araçlarını ifade ederken her birinin kendine özgü nitelikleri olduğunu belirtmiştik. Radyo, televizyon gibi ses ve görüntü ile yayında bulunan kitle haberleşme araçlarının kitlesel olmaları doğrudan doğruya niteliklerinin bir sonucudur. Buna karşın gazeteler, dergiler yani sayısal olarak çoğaltılmaya müsait kitle iletişim araçlarıdır. Basın rejiminin uygulanması anlamında da temel unsur basılmış bir eserin varlığıdır.

Basılmış eserleri de süreli ve süresiz yayınlar olarak ayırmak mümkün. Basın Yasasına göre mevkute gazetelere, haber ajansları neşriyatına ve belli aralıklarla yayınlanan bütün basılmış eserlere verilen addır. 1950 tarihli Basın Yasası mevkute tanımını yaptıktan sonra mevkute yayımına ilişkin usul ve esasları tespit etmiş. Mevkute sahibin hak ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemelerle devam etmiştir.

Bir kişinin şeref ve haysiyetinin rencide edilmesi veya kendisiyle ilişkili yalan haber verilmesi veya kendine hakaret edilmesi veya sövülmesi şeklinde bir yayın halinde cevap ve düzeltme hakkının nasıl kullanılacağına ilişkin usulü belirten yasa ceza hükümleri ile son bulmaktadır.

b)Radyo ve Televizyon rejimi:

Radyo ve televizyon rejimini Devlet tekelindeki yayın dönemi ve radyo televizyon yayınlarında çoğulculuğun esas olduğu dönem olarak ikiye ayırmak gerekmektedir.

Radyo ve televizyon yayıncılığı, sesli ya da görüntülü programların hazırlanması ve bunların esas olarak elektromanyetik dalgalar yoluyla dinleyicilere ve izleyicilere iletilmesi çalışmalarını ifade eder.⁷

Anayasa'nın "Radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuya ilişkili haber ajansları"na ilişkin 133. maddesinde yapılan değişiklikle ve bu düzenlemeye dayanarak çıkarılan 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" ile yeni radyo ve televizyon düzeninin temelleri atılmıştır. Ayrıca, halen yürürlükte bulunan 2954 sayılı

⁷ Yüksel Mehmet, Radyo TV Yayıncılığı, Ankara, 1999

Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda bu düzenin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Anayasanın 133. maddesi değiştirilerek; radyo ve televizyon istasyonlarının kurulmasının ve işletilmesinin yasa ile belirlenecek koşullar çerçevesinde serbest olduğu belirtilmiş olmakla birlikte, Anayasanın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti"ni düzenleyen 26. maddesinde; radyo ve televizyon yoluyla yapılan yayınların "izin sistemi"ne bağlanabileceği öngörülmüştür. Anayasanın bu hükümlerine dayanarak kabul edilen 3984 sayılı Yasa, radyo ve televizyon yayınlarında "izin ve lisans" rejimini getirmiştir. Böylece, yazılı basından farklı olarak, radyo ve televizyon rejiminde "izin ve lisans" sistemi kabul edilmiştir. Bu yöndeki düzenlemenin başlıca nedeni; bir yandan frekans ve kanalların bir düzene sokulması zorunluluğu, diğer yandan ise, radyo ve televizyon yayıncılığının toplumu büyük ölçüde etkileme gücüne sahip olmasıdır. Ayrıca, frekans sayılarının kıtlığı ve kamuya ait oluşu gibi faktörlerin de böyle bir sisteme geçişte etkili olduğu söylenebilir.

Yeni rejimin bir diğer önemli özelliği RTÜK'ün gerek özel radyo ve televizyon yayınları, gerekse TRT yayınları üzerinde denetim yetkisine sahip olması ve yayınlar üzerindeki kontrolün bu şekilde merkezileştirilmiş olmasıdır.

3984 sayılı Yasa'nın 8. maddesine göre; RTÜK'ün görev ve yetkileri ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir.

- Ulusal ve bölgesel frekans planlamaları yaptırmak
- Ön şartları yerine getiren kuruluşlara yayın izni ve lisans vermek,
- Radyo ve televizyon kuruluşlarına verici tesisleri kurma ve işletme izni vermek ve bunları denetlemek,
- Radyo ve televizyon yayınlarını izleme sistemleri kurmak ve yayınların yasada öngörülen yayın ilkelerine ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygunluğunu denetlemek,
- Yayın kuruluşlarının yasaya ve tahsis koşullarına aykırı yayın yapmaları halinde, gerekli yaptırımları uygulamak,

· Uydu aracılığı ile yurt içinden veya yurt içine yapılacak yayınların ulusal ve uluslararası ilke ve esaslara uygunluğunu gözetmek,

· Radyo ve televizyon yayınları ile ilgili olarak kamuoyunda doğan tepki, beğeni ve hassasiyetleri sürekli olarak izlemek,

· Yasa hükümlerine ve Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi ilkelerine uygun biçimde ilgi yönetmelikleri ve diğer düzenlemeleri hazırlamak.

3984 sayılı yasa yayın ilkelerini 4. maddede alfabenin a harfinden başlayıp z ye kadar saydığı ilkeler çerçevesinde denetleme yetkisini haizdir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, 33. maddede yapılan düzenlemeyle; öngörmüş olduğu yükümlülükleri yerine getirmeyen, izin şartlarını ihlâl eden, yayın ilke ve esaslarına aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyon kuruluşlarını uyarma, ihlâlin tekrarlanması halinde bir yıla kadar geçici olarak yayını durdurma ve yayın iznini iptal yetkisine sahip kılınmıştır.

c) İnternet Rejimi:

İnternet, iki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbiriyle bağlantısı anlamına gelen bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmaları ile oluşan ve bu şekilde gittikçe büyüyüp gelişen, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir.

İnternetin günümüz kitle iletişim araçları arasında yerini aldığını ve her geçen gün kullanıcı sayısının da arttığını görmekteyiz. Türkiye e-devlet projesi ile internet kullanımını yaşamın her alanına yayma çabasıdır. İnternet'in; ekonomiden ticarete, iş yaşamı ve sanayiden devlet kurumlarına, bankalardan adliyelere, medyadan hastanelere kadar uzanan kullanım alanları çoğaldıkça tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hukuki sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yasalarda internet ile ilgili hukuki düzenlemelerin eksikliği ve yetersizliği sorun yaratmaktadır. İnternet'in yaşamımıza girmesiyle hukuki düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve uluslar arası sözleşmeler de dikkate alınarak internetin niteliğine uygun yasalar çıkarılması zorunlu hale gelmiştir.

İnternette yayıncılık esaslarını ve sorumluluk rejimini düzenleyen ayrı bir yasa olmamasına rağmen, 15.5.2002 tarih 4756 sayılı yasa ile değişik Basın Yasası ek madde 9 "Bu Kanunun yalan haber, hakaret ve benzeri fiillerden doğacak maddî ve manevî zararlarla ilgili hükümleri, bilişim teknolojileri ve internet ortamında sayfa açılması veya elektronik gazete, elektronik bülten vb. suretiyle yayınlanan her türlü yazı, resim, işaret, sesli veya sessiz görüntü ve benzerleri hakkında da uygulanır." diyerek internet yayınlarını basın yasası kapsamında değerlendirmiştir.

İnternet ortamındaki suç kavramını düzenleyen olasılıklar ve karşılaşılabilecek yasal sorunların çözümü için bir yasa olmalıdır ve bu yasada web sayfasındaki sorumluluklar da belirlenmelidir.

Sorumluluk belirlenirken sorumluluğun öncelikle

1-İnternet ortamında yayın yapan internet gazetelerinin web sayfasındaki suç içeren veya hukuka aykırı bilgi sunumu yapan, bilgiyi ve haberi veren, yazıyı, çizimi yapan gerçek kişiye (içerik sağlayıcıya)

2-Web sayfasının yer aldığı sitenin sahibine

3-Server, host veya İnternet Servis Sağlayıcı hukuka aykırı olan veya suç içeren haber, yazı reism ve çizimden haberdar olmuş ve içeriğin suç olduğunu biliyor ve eğer teknik olarak yayını denetleme olanağı varken yayına engel olmamış ve zararı önleyecek çaba göstermemiş kişi veya tüzel kişiliğe ait olacağını belirleyen hukuki sorumluluk sistemi kurulmalıdır.

Yapılacak yasal düzenlemede internetin diğer kitle iletişim araçları bakımından kendine özgü (sui generis) yapısını göz önüne alınarak .Yani tekniği, alt yapısı, işleyiş biçimi, uluslararası niteliği, suç yeri ve zamanı, sorumlu olabilecek kişiler vb yönünden yazılı basındaki yayıncılıkla asla bağdaşmayan özgün bir yayıncılıktır. Bu noktada yapılması gereken, internet yayınlarına ilişkin hukuki çerçevenin, bu yayıncılık türünün, özgün karakteri ile uyumlu, bağımsız bir yasa düzenlemesidir.

KAYNAKÇA

· Dönmezer Sulhi, **Sosyoloji**, 1982, Ankara

İletişim Ve Hukuk

28

· Oskay Ünsal, **Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş**, 1969, Ankara

İçel Kayıhan, **Kitle İletişim Hukuku**, İstanbul, 2001

· Dönmezer Sulhi, **Basın ve Hukuku**, İstanbul 1957

· Özek Çetin, **Açıklamalı Basın Kanunu ve İlgili Mevzuat**, İstanbul, 1991

· Yüksel Mehmet, **Radyo TV Yayıncılığı**, Ankara, 1999

· Prof.Dr.Semih Gemalmaz, **Kitle İletişim Özgürlüğü**. Şubat 1999 İst. Barosu Baro Gündemi Eki. Sayfa 59